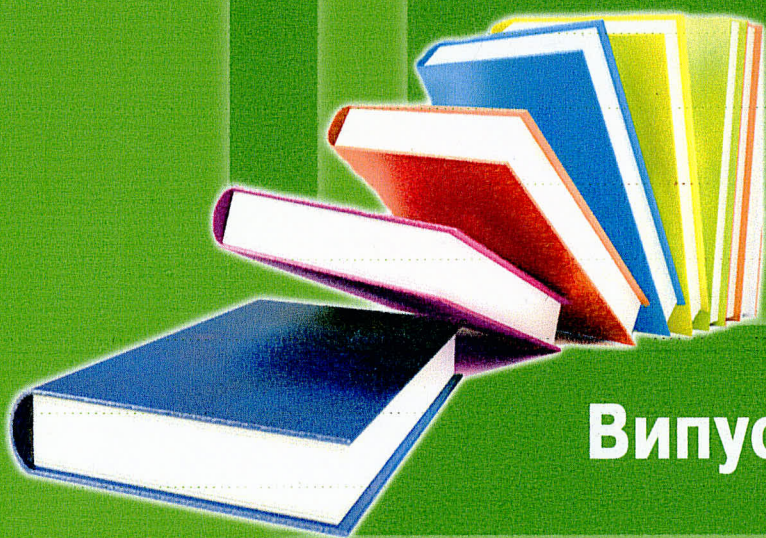

*Кам'янець-Подільський
національний університет імені Івана Огієнка,
Інститут педагогіки НАПН України*

Педагогічна освіта: теорія і практика

Збірник наукових праць

Випуск 27 (2-2019)

<i>Олена Пометун, Нестор Гупан</i> РОЗВИВАЙМО КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК НАСКРІЗНЕ УМІННЯ У НАВЧАННІ ІСТОРІЇ.....	92
<i>Ольга Савицька</i> ЧАСОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ І ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	98
<i>Оксана Сагач</i> МОТИВАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ.....	105
<i>Петро Ситник</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРАВА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	110
<i>Олена Согоконь</i> ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	115
<i>Світлана Терещенко</i> ЗМІСТОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРЕАТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ	121
<i>Вікторія Федорчук</i> ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	127
<i>Сергій Черняк</i> МОДЕЛЮВАННЯ ЯК МЕТОД ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ ВИХОВНИХ СИСТЕМ.....	133
<i>Євгенія Шаповал, Олександр Донець, Олександр Петришин</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДХОДУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ІГРОВИХ МОДЕЛЕЙ СУПЕРНИЦТВА І СПІВПРАЦІ У МІНІ-ФУТБОЛІ.....	141
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН	
<i>Надія Матяш</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ВАРІАТИВНОГО СКЛАДНИКА ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ	146
<i>Андріан Остапов, Олена Остапова</i> БІОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	152
<i>Вікторія Перетяцько, Вікторія Коваль</i> ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ ОНЛАЙНТЕСТУВАННЯ В НАВЧАННІ ХІМІЇ	157
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН	
<i>Ван Юаньсінь</i> КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-РИТМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ І ХОРЕОГРАФІЇ.....	163
<i>Людмила Воєвідко</i> ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕДМЕТНИХ (ФАХОВИХ) КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ	167

Світлана Терещенко
Svitlana Tereshchenko

ЗМІСТОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРЕАТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ

CONTENTS CHARACTERISTICS OF TEENS' CREATIVITY IN THE CONTEXT OF MODERN METHODOLOGICAL APPROACHES

У статті розкрито феномен креативності, як особистісної якості людини, необхідної їй для творчості. Автор описує особливості школярів підліткового віку, їх прагнення до пізнання мистецтва та надає змістовні характеристики підліткової креативності. Креативність підлітків розглядається як інтегрована властивість, що поєднує асоціативно-образне мислення, творчу уяву, художню спостережливість та дає учню здійснити арт-самовираження засобами мистецтва. Дослідження означеної проблематики будується на основі актуальних методологічних підходів: холістсько-емерджентного, праксіологічного, середовищного, компетентнісного та особистісно-діяльнісного, у процесі розглядання яких автором виведено сутність креативності підлітків та розкрито її зміст.

Ключові слова: креативність підлітка, інтегровані уроки музики, холістсько-емерджентний, особистісно-діяльнісний, праксіологічний, компетентнісний, середовищний підходи.

Реформування сучасної загальної освіти в Україні передбачає спрямування вектора педагогічної діяльності на розвиток креативної особистості. Реалізація Концепції “Нова українська школа” [8] спрямовується на динамічні зміни в освіті сьогодення, засновані на креативній основі, що надасть школярам можливості думати й діяти на випередження, мати здібність мислити за межами звичайних рамок, стати повноцінними учасниками креативного класу, мати можливість застосувати свої знання та компетентності в подальшому житті. Протиріччя між соціальним замовленням суспільства на творчу особистість і недостатньою розробленістю практичних додатків розвитку обдарованості, що виникло останнім часом, стимулює зростання інтересу до проблеми розвитку креативності школярів-підлітків у процесі мистецького навчання. Як в історії нашої країни, так і в усьому світі вчених цікавить розвиток теорії і практики виховання підростаючого покоління засобами мистецтва.

Питання розвитку творчої особистості через формування креативних якостей відображено в роботах філософів (Е. Ільєнков, О. Лук та ін.) і психологів (Д. Богоявленська, В. Дружинін, Я. Пономарьов та ін.). Вчені (Н. Вишнякова, Г. Меднікова, Н. Яременко та ін.) розглядають феномен креативності в контексті вивчення творчості, порівнюючи їх спільні та відмінні риси. Педагогічний аспект проблеми формування творчої особистості учнів засобами музичного мистецтва в системі навчально-виховного процесу ґрунтується на аналізі досліджень К. Завалко, Л. Паньків, О. Любової, Л. Масол, Г. Падалки, Н. Сегеди, О. Щолокової та інших українських вчених. Розвивальний вплив музики на формування творчої особистості підлітків розглянуто в науковому доробку В. Бриліної, А. Виногородського, Л. Червонської, М. Шопіної та інших дослідників.

Метою статті постає розкриття особливостей школярів підліткового віку з позиції розвитку їх креативності засобами мистецтва та визначення сутності креативності підлітків у вимірах сучасних методологічних підходів.

У творчому процесі, який хоч і тлумачиться науковцями по-різному, головним все-таки залишається принцип діяльності із застосуванням певного набору властивостей: здібностей, мотивів, уяви, інтуїції, розумової активності, потреби у самовираженні та розширенні своїх

творчих можливостей, завдяки яким формується новий, оригінальний та неповторний продукт творчої діяльності. Ми використовуємо поняття “креативність” щодо особистості творчої, неповторної, здатної до оригінальності й нестандартності в розв’язанні поставлених завдань. Але для реалізації творчих здібностей необхідний поштовх, який би активізував роботу мислення для створення нових уявних образів. Таким поштовхом і стає креативність як загальна особистісна здатність до творчості та індивідуального самовираження.

На нашу думку, найбільш синдетивним для розвитку творчої особистості, що завжди характеризується високим рівнем креативності, є підлітковий вік. Фізіологічні зміни в організмі підлітка є природною передумовою для породження психологічних новоутворень, потенційно типовим орієнтиром досягнень, можливих на цьому етапі життя [3; 11]. Основні новоутворення особистості підлітків пов’язані зі зміною провідного типу діяльності та стосунків. Рушійною силою в цей період є розв’язання внутрішніх протиріч, що виникають у зв’язку з активною взаємодією підлітка із соціальним середовищем.

Д. Фельдштейн окреслює у своїх дослідженнях підлітковий вік як “особливу фазу психічного розвитку, етап переходу від дитинства до дорослості, з притаманними їй особливостями психічного розвитку та сензитивним для цього віку типом провідної діяльності – суспільно корисної” [15, с. 3-9]. Спираючись на працю згаданого автора, вважаємо за можливе припустити, що вплив художньої діяльності учнів у процесі мистецького навчання на розвиток психічних процесів особистості підлітка необхідно розглядати як вплив одного з видів багато-планової суспільно корисної діяльності школярів окресленої вікової категорії.

Проблема розвитку особистості учнів-підлітків засобами мистецтва в освітній практиці має визначальний характер, адже саме в цей період відбувається активний розвиток психічних функцій, необхідних для творчості, зокрема творчої уяви, асоціативно-образного мислення, художньої спостережливості, активізується прагнення до самовираження, що стає важливою стадією для наступного розвитку особистості, її самовираження, що сприяє адаптації в дорослому суспільстві.

Означені категорії у нашому дослідженні стали основою структурних компонентів креативності підлітків. На основі цього креативність підлітків визначено як особистісну здатність, що інтегрує асоціативно-образне мислення, творчу уяву, художню спостережливість, які в комплексі “індексують” творчу поведінку учнів та забезпечують продуктивність, новизну, неповторність і оригінальність їх самовираження засобами мистецтва. Структурні компоненти креативності мають інтеграційну природу взаємопроникнення та є визначальними в формуванні особистості учня-підлітка засобами мистецької діяльності на інтегрованих уроках музики.

Пошук методологічних орієнтирів наукового дослідження феномену креативності дає змогу обрати із розмаїтого переліку класифікацій за пізнавальними моделями найбільш продуктивні, на нашу думку, підходи. За основу методологічних підходів нашого дослідження обрано холістсько-емерджентний, особистісно-діяльнісний, практиологічний, компетентнісний та середовищний підходи, за допомогою яких навчально-творча діяльність на інтегрованих уроках музики буде мати ефективний результат. Тож розглянемо феномен креативності та його сутність у вимірах означених методологічних підходів.

Холістсько-емерджентний підхід є авторським концептом Н. Сегеди, яка визначає його як сукупність теоретико-методологічних положень і організаційно-андрагогічних заходів, спрямованих на створення умов із вивчення, визначення й трансляції творчо-еволюційної цілісності особистості людини [12, 13]. Холістсько-емерджентний підхід є дослідницьким настановленням, за яким розуміння та оцінка феноменологіки розвитку особистості в процесі долучення її до мистецької діяльності відбувається у контексті логічного втілення ідеї реінтеграції як безперервного оновлення цілісності на нових підставах, як формуально-процесуальної системи, в якій відбувається поява творчих новоутворень несумативної природи [13, с. 245].

У контексті нашого дослідження феномен креативності особистості підлітків з позиції холістсько-емерджентного підходу визначаємо як процес вивчення творчо-еволюційної цілісності феномену креативності та його педагогічної конотації в контексті креативної компетентності, формування якої зумовлює розробку відповідної методики та її реалізацію на інтегрованих уроках музики в закладах загальної середньої освіти.

Основи особистісно-діяльнісного підходу були закладені у психологічних працях Б. Ананьєва, Л. Виготського, О. Леонтьєва та інших, де особистість вивчалася як суб'єкт діяльності, яка формується в діяльності й у спілкуванні з іншими людьми. Розгляд наукових позицій дозволив виокремити визначення креативності у контексті цього підходу. Так, П. Чернецов, вивчаючи креативність, розкриває її як одну з властивостей особливого типу людей, творчих особистостей [16, с. 88-93]. За Д. Богоявленською, креативність є особистісною здатністю до здійснення дуже високого рівня пізнавальної (інтелектуальної) активності, коли особистість починає виходити за межі поля рішень, заданого окремою проблемною ситуацією; при цьому така здатність знаходиться у особистісній цілісності [2].

Л. Яременко вивчає креативність як характеристику творчості в її дієвому вираженні, здатність особистості до нестандартного мислення, творчої дії, до створення нового, оригінального [17, с. 117-123]. Л. Єрмолаєва-Томіна обґрунтовує креативність як природну функцію мозку, що виявляється й реалізується в діяльності залежно від наявності спеціальних здібностей до тієї чи тієї конкретної діяльності. Як зауважує дослідниця, креативність базується на особливих творчих здібностях людини, яка має задатки, що виявляються у будь-яких видах діяльності [5].

Слід зазначити, що активно реалізовується особистісно-діяльнісний підхід саме в мистецькому навчанні, адже мета діяльності школяра на уроці музики є системно утворювальним чинником творчої активності, у якій мистецька дія є її механізмом. Діяльнісні критерії креативності підлітків можна простежити у наступних виявах: проявити креативність можливо лише за умови певної діяльності (на інтегрованих уроках музики такою діяльністю стають спів, музикування, малювання, ліплення тощо); особистісний потенціал школярів-підлітків до самовираження через творчість розкривається через їх активність під час уроку; творча активність забезпечує підліткам можливість діяти творчо у виконанні завдання, проявляти оригінальність і отримувати позитивний результат від творчої діяльності.

Вивчаючи особливості *праксіологічного підходу*, беремо за основу фундаментальне дослідження Н. Сегеди, що полягає в аргументації цього підходу як наявності в структурі особистості індивідуального ресурсу, що зумовлює створення тих феноменів, які визначають можливість акту переживання, живого творчого досвіду в практичній реальності та ціннісного ставлення до власних творчих дій та продуктів мистецької діяльності [13, с. 205].

Представники *праксіологічного підходу* (Б. Григор'єв, Н. Дем'яненко, А. Еспіланс, Т. Котарбинський, К. Маралова, Н. Сегеда, В. Чумакова та ін.), розкривають значення феномену креативності як показника особистісно-ціннісної творчої діяльності, яка має визначальне значення в процесі розвитку креативної особистості.

Креативність як ціннісна категорія, на думку Л. Яременко, має інноваційну конотацію, адже креативна особистість завжди відкрита новому досвіду та результативна у творчості [17, с. 117-123]. Л. Петришин окреслює креативність як здатність особистості запропонувати або зробити щось нове: нове розв'язання проблеми, новий метод, новий інструмент, новий твір мистецтва, нову технологію, причому продукт творчої діяльності особистості має бути не тільки новим, а й цінним [9, с. 96].

На основі поданих тлумачень креативності, що ґрунтуються на особистісно-ціннісному контексті творчої діяльності, визначаємо важливість *праксіологічного підходу* у вивченні проблематики креативності підлітків у процесі інтегрованого музичного навчання.

Компетентнісний підхід. Оновлені цілі в процесі реформування освіти України знайшли вихід у компетентнісно-зорієнтованому спрямуванні навчання. Компетентність є загальною здатністю, що базується на знаннях, досвіді, здібностях, цінностях, набутих завдяки навчанню.

Вона не зводиться тільки до знань і навичок, а належить до сфери складних умінь і якостей особистості [7].

Цей підхід став методологічною основою модернізації вітчизняної освіти. Його представники (М. Захарійчук, І. Зимня, В. Луговий, Н. Побірченко, О. Пометун, Ю. Присяжнюк, А. Хуторський та ін.) вивчають особливості впровадження компетентнісного підходу в практику навчання та наголошують на винятковому значенні вміння особистості використовувати свої знання в практичній діяльності. Розкриваючи зміст цього підходу в аналізі феномена креативності, наводимо її визначення з позиції наявності в структурі особистості певного набору творчих здібностей та здатності до творчої діяльності.

Так Т. Барішева та Ю. Жигалін трактують креативність, як системне багаторівневе психічне утворення, яке не тільки включає інтелектуальний потенціал, але пов'язується із мотивацією, емоціями, рівнем естетичного розвитку та компетентністю [1, с. 3]. Креативність у контексті компетентності тлумачать як спроможність уявляти та розробляти інноваційні способи розв'язання проблем, здатність знаходити відповіді на запитання або висловлювати нові сенси через застосування, синтез або відтворювання знань [12]. За ствердженням Є. Ільїна [6, с. 35], компетентність знаходиться у вірогідних взаємовідношеннях із креативністю. Чим більше знає людина, тим більш різноманітними підходами вона оволодіває у рішенні нових завдань.

Досліджуючи компетентнісний підхід до вивчення поняття креативності, зауважимо, що нас передусім цікавить освітній бік цієї проблематики та специфіка його в освітньому процесі сучасної школи, а точніше на інтегрованих уроках музики. Нас цікавить поняття "компетентність" з позиції еталону досвіду дій, знань, умінь, навичок, творчості, емоційно-ціннісної діяльності, що є невід'ємними складниками сучасного уроку мистецтва. У нашому дослідженні звертаємо особливу увагу на розвиток в учнів-підлітків креативності як провідної компетентності, необхідної для творчості.

Середовищний підхід застосовано з метою досягнення ефективності розвивального потенціалу інтегрованого викладання музичного мистецтва у практиці сучасних закладів загальної середньої освіти.

Перші тлумачення і характеристики освітнього середовища знаходимо в працях К. Ушинського, П. Лесгафта, Я. Корчака, С. Шацького та інших. Педагогічна теорія і практика сьогодення (К. Приходченко, З. Удич, І. Шендрик, О. Ярошинська та інші) пропонує середовищний підхід як технологію управління через середовище процесами виховання і розвитку особистості суб'єкта навчання. Цей підхід розглядається також як система дій суб'єкта управління, націлених на перетворення середовища у засіб проектування й діагностики результатів навчання і виховання. В педагогічному значенні середовище школи має бути життєвим простором школярів, які більшу частину дня проводять в стінах школи, має впливати на його свідомість, почуття та загальний особистісний розвиток.

Освітнє середовище уроків мистецтва може впливати на учнів таким чином, на інтегрованому уроці музики захоплюємо підлітків творчим процесом, "адаптуємо" знання, уміння, навички до специфіки інтегрованих уроків музики, впливаємо синтезом мистецтв на розвиток їх особистісних креативних якостей і, звичайно, надаємо можливість школяру-підлітку самому бути творцем середовища, яке його оточує на уроці, наслідувати характерні риси зразків музичних, скульптурних, літературних, живописних творів мистецтва, доповнювати арт-простір власними творами мистецтва.

У рамках освітнього середовища З. Удич говорить про невичерпні можливості предметно-просторового оточення учнів у навчальній діяльності. Дослідниця звертається до думки К. Островської, яка наголошує, що предметно-просторове оточення в освітній установі має бути насичене матеріалами, іграми, книгами, що дають учням поживу отримувати інформацію для розвитку [14, с. 130]. Нам цілком імпонує ця думка, адже на інтегрованих уроках музики із метою розвитку креативності школярів-підлітків повинно бути створено евристичне художньо-освітнє середовище, яке окрім надання підліткам можливості мистецького

діалогу, також повинно мати арт-простір, що складається з мистецьких предметів, творчих майстерень, картинних галерей, мистецької бібліотеки тощо. Саме у такому середовищі, на наше глибоке переконання, підліток зможе більш глибоко зрозуміти мову мистецтва, поринути у світ дієвої творчості, навчитися спілкуватися засобами виразності різних видів мистецтва, бути здатним до аналітичної діяльності, образних асоціацій, художньої спостережливості, мати змогу самовиразитися засобами мистецтва, що сприятиме розвитку його креативності.

Актуалізуючи ефективність створення на інтегрованих уроках музики художньо-освітнього середовища для розвитку креативності підлітків, наголошуємо на можливостях креативно-спрямованої української освіти [72], яка на сьогодні виступає у якості складного динамічного процесу впливу педагогічного середовища на розвиток задатків особистості та формування за сприятливих умов особистісно-орієнтованих здатностей школярів.

На основі аналізу наукових тлумачень поняття креативність та його вивчення у вимірах сучасних методологічних підходів була виявлена сутність категорії креативності підлітків. Таким чином:

- *холістсько-емерджентний* підхід обумовлює вивчення творчо-еволюційної цілісності феномена креативності та його педагогічну конотацію – креативну компетентність, формування якої зумовлює розробку відповідної методики та її реалізацію на інтегрованих уроках музики в закладах загальної середньої освіти;
- *особистісно-діяльнісний* передбачає визнання індивідуальності й самоцінності особистості та наявність в особистості школярів-підлітків генетично закладених здібностей до творчості, розвиток їх у процесі активної творчої діяльності на інтегрованих уроках музики;
- *праксіологічний* дозволяє схарактеризувати понятійне поле феномена креативності як передумови особистісно-ціннісної творчої діяльності, що має вирішальне значення для розвитку підлітків та характеризується ціннісним ставленням учнів до власної творчості та таким же ставленням до неї оточуючих, оскільки успішна й особистісно-цінна діяльність відіграє важливу роль у процесі розвитку креативної особистості;
- *компетентнісний* полягає в трансформуванні мистецьких знань, практичного досвіду та ціннісних орієнтацій школярів у художньо-естетичні компетентності, що є органічними складниками життєвих компетентностей; у відображенні інтегрованих результатів навчання в галузі мистецтва (інтереси, ставлення, знання, вміння), у сформованих особистісних якостях;
- *середовищний* дає змогу на інтегрованих уроках музики створити для підлітка оточення, знаходячись у якому він матиме можливість долучитися до взірців мистецтва, мати змогу проаналізувати культурні факти, знайти шляхи вирішення творчих завдань, самовиразитися у творчості, проявити і розвинути власну креативність.

Отже, науковий інтерес до особливостей підліткового віку має у своїй основі розвиток креативності учнів цієї вікової категорії засобами мистецтва, а тому для нас є важливим той факт, що в підлітковому віці найвищі психічні функції та пізнавальні процеси – мислення, увага, увага вже достатньо розвинуті і набувають вагомого значення для їх самовираження та активного розвитку що, на нашу думку, стає основою креативності підлітків.

Вивчення поняття креативності ґрунтується на логіках сучасних методологічних підходів – холістсько-емерджентного, особистісно-діялісного, праксіологічного, компетентнісного та середовищного, уможливило створення власного тлумачення поняття креативності та розробку структури креативності підлітків. Педагогічна сутність креативності підлітків полягає в її ціліснооновлюваній якості, що виявляється в умінні школярами цієї вікової категорії використовувати особистісні здатності для розв'язання проблемно-творчих ситуацій; досягати особистісно-ціннісних результатів від власної творчої діяльності; застосовувати на практиці необхідні знання та виражати себе у художній творчості.

Розвиток креативності учнів підліткового віку найбільш активно відбувається у роки шкільного навчання, на уроках художньо-естетичного циклу, тому категорію розвитку виокремлюємо як педагогічну проблему, яку можна розв'язати засобами долучення учнів до мистецького навчання, що стає рушійною силою креативного розвитку їх особистості.

Список використаних джерел

1. Баришева Т.А., Жигалов Ю.А. Психолого-педагогические основы развития креативности: учеб. пособ. Санкт-Петербург : СПГУТД, 2006. 268 с.
2. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей: учеб.пособ. Москва : Академия, 2009. 320 с.
3. Винославська О.В. Психологія: навч. посіб. Київ : ІНКОС, 2005. 433 с.
4. Державні освітні стандарти. URL: <http://mon.gov.ua> (дата звернення: 04.10.2019)
5. Ермолаева-Томина Л.Б. Психология художественного творчества. учебное пособие для вузов. Москва : Академический Проект, 2003. 304 с.
6. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одарённости. Санкт-Петербург : Питер, 2012. 830 с.
7. Компетентнісний підхід в освіті : теоретичні засади і практика реалізації / Нац. акад. пед. наук України; ред. В.Г. Кремень, В.І. Луговий. Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. 370 с.
8. Концепція Нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua> (дата звернення: 27.09.2019)
9. Петришин Л. Й. Теоретико-аналітичний підхід до проблеми креативності як прояву творчого особистісного розвитку // Наук.-пед журн. Дрогоб. держ. пед. ун-ту "Молодь і ринок". 2012. №5. С. 94-98.
10. Пономарёв Я.А. Психология творчества / Институт психологи творчества РАН; ред. Д.В. Ушаков. Москва : Издательство Институт психологии РАН, 2006. 624 с.
11. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога. Москва, ВЛАДОС, 2011. 384 с.
12. Сегеда Н. А. Феномен креативності : сутність і структура // Науковий вісник. Мелітопольський державний педагогічний університет, Серія: Педагогіка. Мелітополь, 2007. Вип. 8. С. 129-137.
13. Сегеда Н.А. Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: історія, методологія, теорія : монографія / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2012. 273 с.
14. Удич З. Середовищний підхід у впровадженні інклюзивної освіти в середній загальноосвітній школі // Наукові записки. Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Серія: Педагогіка. Київ, 2017. Вип. 3. С. 126-134.
15. Фельдштейн Д.И. Психологические основы общественно полезной деятельности подростков. Москва : Просвещение, 1982. 224 с.
16. Чернецов П.И. Взаимосвязь интеллекта и креативности подростков // Сибирский педагогический журнал. 2015. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/vzaimosvyaz-intellekta-i-kreativnosti> (дата звернення: 02.10.2019).
17. Яременко Л.А. Креативність як творчість: спільне та відмінне // Вища освіта України. 2010. №4. С. 117-123.

The article reveals the phenomenon of creativity, as a personal quality for creativity. The author describes the physiological, mental characteristics of adolescents, their desire for learning art, gives meaningful characteristics of adolescent creativity, emphasizes that this age is synthetic for the development of creativity. The author's scientific interest in the features of adolescence is based on the development of creativity of students of this age category through art, and therefore the article emphasizes that the important fact is that in adolescence the highest mental functions and cognitive processes – thinking, attention, imagination

are already enough developed and become important for their self-expression and active development, that becomes the basis of adolescent creativity.

Adolescent creativity is seen as an integrated trait that combines associative thinking, creative imagination, artistic observation, and enables the student to exercise art-expression with the means of art. The pedagogical essence of teenagers' creativity has a wholly renewable quality, which is manifested in the ability of students of this age category to use personal abilities to solve problem-creative situations; to achieve personal and value results from creative activity; to put into practice the necessary knowledge and express themselves in artistic creativity.

The study of this problem is based on current methodological approaches: holistic and emergent (auth. N. Seheda), which determines the study of the creative and evolutionary integrity of the phenomenon of creativity and its pedagogical connotation – the creative competence, the formation of which is conditioned by the provisionalization of it in music lessons in institutions of general secondary education; praxiological, which allows to characterize the conceptual field of the phenomenon of creativity as a prerequisite for personal value creative activities that are crucial for adolescent development and are characterized by the students' value attitude to their creativity and the same attitude to others, as successful and personal-value activities play an important role in the process of creative personality development; environmental gives an opportunity to create music for the teenagers in integrated lessons, where they will be able to join the models of art, to analyze cultural facts, to find ways to solve creative problems, to express and develop their creativity, competency, which transforms the art knowledge, experience and values of students in the artistic and aesthetic competence that are organic components of life; in the reflection of integrated learning outcomes in the field of art (interests, attitudes, knowledge, skills), in the formed personal qualities; personal-activity, which involves the recognition of the personality and self-worth of the personality and the presence in the personality of adolescent pupils genetically laid abilities, the process of creative activity in integrated music lessons.

Key words: teenagers' creativity, integrated music lessons, holistic and emergent, personal-action, praxiological, competence and environmental approaches.

УДК 378.147.31

DOI: 10.32626/2309-9763.2019-27.127-133

Вікторія Федорчук
Viktoriia Fedorchuk

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

GAME ACTIVITY AS A MEANS OF ACTIVATING COGNITIVE INTEREST DURING THE STUDY OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUBJECTS IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Стаття присвячена актуальній проблемі активізації пізнавального інтересу сучасної студентської молоді, зокрема завдяки організації ігрової діяльності на заняттях психолого-педагогічних дисциплін. Розглядається поняття інтересу, різні підходи до розуміння пізнавального інтересу, який стимулює пізнавальну активність учасників освітнього процесу. Присвячується увага дослідженню проблем розвитку пізнавального інтересу та суттєвого значення ігрової діяльності в освітньому процесі. У публікації запропоновано деякі види ігор, які можуть бути застосовані в освітньому процесі закладу вищої освіти, а саме: ігри-вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації, рольові та ділові навчальні ігри, комп'ютерні ділові ігри тощо. Наведено приклади застосування окремих ігор під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Ключові слова: інтерес, пізнавальний інтерес, активізація, гра, ігрова діяльність, ділова гра, рольова гра.